

فهرست مطالب

مقدمه ۵

فصل اول: آشنایی با انواع دادگاه و رسیدگی به جرائم مربوطه در آن ۱۳

تعریف قوه قضائیه: ۱۴

تعریف دادگستری: ۱۵

آشنایی با ارکان و سازمان‌های تابعه قوه قضائیه ۱۵

دیوان عالی کشور: ۱۵

دادسراها و دادگاه‌ها: ۱۶

۱- دادگاه‌های عمومی: ۱۷

دادگاه خانواده: ۱۷

شورای حل اختلاف: ۱۷

دادگاه کیفری یک: ۱۸

بررسی جرائم در صلاحیت دادگاه کیفری یک: ۱۸

دادگاه کیفری دو: ۱۹

۲- دادگاه‌های اختصاصی: ۱۹

دادگاه نظامی: ۱۹

دادگاه انقلاب: ۲۰

دادسرای ویژ روحانیت: ۲۰

دادگاه عالی انتظامی قضات: ۲۱

دادگاه انتظامی وکلا: ۲۱

دیوان عدالت اداری: ۲۱

سازمان بازرسی کل کشور: ۲۲

- ۲۳ اصل ۱۷۴ قانون اساسی:
- ۲۳ سازمان قضایی نیروهای مسلح:
- ۲۴ سازمان زندانها و اقدامات تامینی و تربیتی:
- ۲۴ سازمان ثبت اسناد و املاک کشور:
- ۲۴ سازمان نظام پزشکی:

فصل دوم: تعریف دعاوی و تقسیم‌بندی آنها ۲۷

- ۲۸ دعوی منقول:
- ۲۸ دعوی غیر منقول:
- ۲۹ دعاوی حقوقی:
- ۲۹ دعاوی کیفری:

فصل سوم: انواع دادخواست و شرایط آنها ۳۱

- ۳۲ مقدمه
- ۳۳ انواع دادخواست:
- ۳۴ انواع وکالت:
- ۳۴ ۱- وکیل انتخابی:
- ۳۴ ۲- وکیل تسخیری:
- ۳۵ ۳- وکیل معاضدتی:
- ۳۵ ۴- وکیل اتفاقی:
- ۳۵ انواع نمایندگی:
- ۳۶ شرح دادخواست:
- ۳۶ شرایط خواهان برای اقامه ای دعوا:
- ۳۷ شرایط قانونی برای اقامه ای دعوا:

فصل چهارم: دادخواست واخواهی ۳۹

- ۴۰ تعریف واخواهی:
- ۴۰ مهلت ارائه دادخواست واخواهی:
- ۴۰ مرجع رسیدگی به واخواهی:
- ۴۰ مهلت واخواهی در صورت وجود عذر موجه:

فصل پنجم: دادخواست تأمین خواسته و تأمین دلیل ۴۳

- معنی لغوی تأمین خواسته: ۴۴
- زمان طرح دادخواست تأمین خواسته: ۴۴
- شرایط صدور قرار تأمین خواسته: ۴۵
- موارد تقاضای تأمین از سوی خوانده: ۴۵
- آثار قرار تأمین خواسته: ۴۵
- هزینه دادرسی در تأمین خواسته: ۴۶
- اعتراض به قرار تأمین خواسته: ۴۶
- نمونه دادخواست صدور قرار تأمین خواسته ۴۷
- نمونه اعتراض به قرار تأمین خواسته توسط خوانده ۴۸

فصل ششم: تأمین دلیل ۴۹

- معنی لغوی تأمین دلیل: ۵۰
- تعریف تأمین دلیل: ۵۰
- انواع تأمین دلیل: ۵۰
- مراحل صدور و اجرای قرار تأمین دلیل: ۵۱
- نمونه دادخواست تأمین دلیل: ۵۲
- نمونه دادخواست تأمین دلیل استماع شهادت شهود ۵۳

فصل هفتم: دادخواست دستور موقت ۵۵

- معنی لغوی دستور موقت: ۵۶
- تعریف دستور موقت (دادرسی فوری): ۵۶
- ماده ۳۱۰ قانون آیین دادرسی مدنی: ۵۶
- دادگاه صالح صدور دستور موقت: ۵۶
- فرق دستور موقت و تأمین خواسته: ۵۷
- اقسام دادرسی فوری: ۵۷
- نمونه دادخواست دستور موقت: ۵۹
- نمونه دادخواست دستور موقت: منع ادامه عملیات ساختمانی ۶۰

فصل هشتم: دادخواست تجدیدنظر خواهی ۶۱

- ۶۲..... تجدیدنظر خواهی:
- ۶۳..... مهلت تجدیدنظر خواهی:
- ۶۴..... تجدیدنظر خواه کیست:
- ۶۵..... تجدیدنظر خوانده کیست:
- ۶۵..... تجدیدنظر خواسته:

فصل نهم: دادخواست فرجام خواهی ۶۷

- ۶۸..... فرجام خواهی:
- ۶۸..... فرجام خواه:
- ۶۸..... فرجام خوانده:
- ۶۹..... انواع رأی صادر شده در نتیجه فرجام خواهی از دیوان عالی کشور:
- ۷۰..... جهات فرجام خواهی:
- ۷۱..... برگ دادخواست فرجام خواهی به دیوانعالی کشور

فصل دهم: دادخواست اعاده دادرسی ۷۳

- ۷۴..... اعاده دادرسی چیست؟
- ۷۴..... انواع اعاده دادرسی:
- ۷۵..... مهلت درخواست اعاده دادرسی چه زمانی است؟
- ۷۵..... کدام مرجع صالح رسیدگی به درخواست اعاده دادرسی است؟
- ۷۶..... ضمانت های اجرایی شرایط دادخواست:
- ۷۸..... مصادیق دعاوی مالی:
- ۸۰..... مصادیق دعاوی غیر مالی به شرح ذیل می باشد:

فصل یازدهم: شکوائیه و شرایط آن ۸۵

- ۸۶..... معنی لغوی شکوائیه:
- ۸۶..... تعریف شکوائیه (شکایت):
- ۸۶..... شاکی:
- ۸۶..... مشتکی عنه:
- ۸۷..... تفاوت متهم با مجرم:

۸۷..... نحوه‌ی تنظیم شکواییه:

۸۷..... تنظیم شکواییه باید نکات و شرایط زیر را دارا باشد:

۸۸..... مراحل رسیدگی به شکایات کیفری:

فصل دوازدهم: لایحه و معنی و مفهوم آن ۸۹

۹۰..... مقدمه

۹۰..... معنی لغوی لایحه:

۹۰..... تعریف لایحه:

۹۰..... تعریف لایحه دفاعیه:

۹۳..... * - نکات مهم در خصوص فنون لایحه‌نویسی:

۹۷..... تقسیم ایرادات طبق اشخاص تقاضاکننده:

۹۷..... تقسیم ایرادات بر اساس تأثیر بر دعوا:

۹۸..... تکلیف دادگاه در صورت وجود سبب ایراد و سکوت ذی‌نفع:

۹۸..... اتخاذ تصمیم دادگاه در خصوص ایرادات:

فصل سیزدهم: تخلفات انتظامی و طرق شکایت از قضات و وکلای دادگستری ۹۹

۱۰۰..... انواع تخلفات انتظامی قضات به شرح ذیل می‌باشد:

۱۰۴..... نمونه شکایتی از قاضی متخلف

۱۰۶..... الف - عدم رعایت مقررات ماده ۳۶۳ قانون آیین دادرسی کیفری:

۱۰۶..... ب - عدم رعایت مقررات ماده ۱۱۵ قانون آیین دادرسی کیفری:

۱۰۹..... طرح شکایت علیه کارشناسان رسمی:

۱۱۱..... انواع تخلفات به شرح جدول ذیل

۱۱۳..... نمونه شکواییه علیه کارشناس رسمی دادگستری:

فصل چهاردهم: اظهارنامه و کاربردهای آن ۱۱۵

۱۱۶..... اظهارنامه چیست؟

۱۱۸..... انواع اظهارنامه عبارتند از:

فصل پانزدهم: تعاریف داور و اعتراض به آرای داور ۱۱۹

۱۲۰..... مقدمه داور ۱۲۰

- ۱۲۰ انواع داوری:
- ۱۲۰ داوری داخلی:
- ۱۲۰ داوری خارجی:
- ۱۲۱ داوری بین المللی:
- ۱۲۱ انواع داوری حقوقی:
- ۱۲۲ موضوعات غیر قابل ارجاع به داوری:
- ۱۲۲ هزینه اعتراض به رای داوری:
- ۱۲۳ نمونه دادخواست اعتراض به رای داور:
- ۱۲۴ قالب رای داوری برای نگارش باید چگونه باشد:
- ۱۲۵ نمونه نگارش رای داوری: تقسیم اموال مشترک
- ۱۲۷ نمونه رای داوری با تراضی طرفین مبنی بر مطالبه وجه

پیوست و ضمیمه ۱۲۹

- ۱۳۰ پیوست اول: شکوائیهها
- ۱۴۳ پیوست دوم: دادخواستها
- ۱۶۰ برگ دادخواست اعتراض ثالث
- ۱۹۰ پیوست سوم: لایحهها
- ۲۴۹ پیوست چهارم: اظهارنامه
- ۲۶۲ پیوست پنجم: نمونه درخواست ها
- ۲۷۷ منابع

فصل اول:

آشنایی با انواع دادگاه و
رسیدگی به جرائم مربوطه در آن

تعریف قوه قضائیه:

قوه قضائیه به عنوان یکی از قوای سه گانه حاکم در جمهوری اسلامی ایران است، که برای اعمال وظایف و اختیارات خود، از ساختار خاصی برخوردار بوده و مسئولیت‌های مختلفی را نیز بر عهده دارد و براساس اصل ۱۵۶ قانون اساسی: (قوه قضائیه قوه‌ای است مستقل که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسئول تحقق بخشیدن به عدالت و عهده‌دار وظایف ذیل می باشد:

۱. رسیدگی و صدور حکم در مورد تظلمات، تعدیات، شکایات، حل و فصل دعاوی، رفع خصومات، اخذ تصمیم و اقدام لازم در آن قسمت از امور حسبیه که قانون معین می کند.

۲. احیای حقوق عامه و گسترش عدل و آزادی‌های مشروع.

۳. نظارت بر حسن اجرای قوانین.

۴. کشف جرم، تعقیب، مجازات و تعزیر مجرمین و اجرای حدود و مقررات مدون جزایی اسلام.

۵. اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین).

و با توجه به اهمیت وظایف قوه قضائیه، قانون اساسی برای شخصی که عهده دار مسئولیت‌های آن می گردد شرایطی در نظر گرفته و انتخاب وی را بر اساس اصل ۱۵۷ قانون اساسی: به منظور انجام مسئولیت‌های قوه قضائیه در کلیه امور قضایی، اداری و اجرایی، مقام رهبری یک نفر مجتهد عادل و آگاه به امور قضایی و مدیر و مدبر را برای مدت پنج سال به عنوان رئیس قوه قضائیه تعیین می نماید که عالیترین مقام قوه قضائیه است و اگذار نموده است.

وظایف رئیس قوه قضائیه نیز عبارت است از:

۱. اداره امور قوه قضائیه.

۲. ایجاد تشکیلات لازم در دادگستری به تناسب مسئولیت‌های اصل یکصد و پنجاه و ششم.

۳. تهیه لوایح قضایی متناسب با جمهوری اسلامی.

۴. استخدام قضات عادل و شایسته و عزل و نصب آنها.

۵. پیشنهاد عفو و یا تخفیف مجازات مجرمان (بر اساس بند ۱۱ اصل ۱۱۰ قانون اساسی).

۶. معرفی شخصی جهت تصدی مقام وزارت دادگستری.

۷. رسیدگی به دارایی‌های مقامات سیاسی.

۸. تعیین نماینده در صدا و سیما.

۹. پیشنهاد اعضای حقوقدان شورای نگهبان.

قوه قضائیه انجام وظایف قانونی خود را بر اساس ارکان و سازمانهایی انجام می دهد که عبارتند از:

- ۱- دیوان عالی کشور.
- ۲- دادسراها و دادگاهها.
- ۳- دیوان عدالت اداری.
- ۴- سازمان بازرسی کل کشور.
- ۵- سازمان قضایی نیروهای مسلح.
- ۶- سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی.
- ۷- سازمان ثبت اسناد و املاک کشور.
- ۸- سازمان پزشکی قانونی.

تعریف دادگستری:

در نظام و قانون حقوقی کشور و مطابق اصل ۱۵۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مرجع رسمی تظلمات و شکایات دادگستری است و تشکیل دادگاهها و تعیین صلاحیت آنها منوط به حکم قانون است. اما زمانیکه قصد پیگیری دعاوی خود را داشته باشید باید به کدام دادگاه مراجعه کنید؟ در ادامه به بررسی انواع دادگاهها و مراجع سازمان قضاوتی ایران و صلاحیت و کاربرد هر کدام می پردازیم.

آشنایی با ارکان و سازمانهای تابعه قوه قضائیه

دیوان عالی کشور:

دیوان عالی کشور، عالیترین مرجع قضایی کشور محسوب می شود؛ که مقرر اصلی آن در تهران است؛ ولی بنا به تشخیص رئیس قوه قضائیه می تواند در شهرستانهای دیگر نیز شعبی داشته باشد و تعداد شعب دیوان عالی بسته به نیاز دستگاه قضایی، می تواند افزایش یابد و در ادوار مختلف قانونگذاری این مرجع عالی قضایی به دیوان تمیز، دیوان عالی تمیز، دیوان عدالت عظمی، دیوان کشور و دیوان عالی کشور نامیده شد. بر اساس آنچه که در قانون اساسی طبق اصل ۱۶۲ پیش بینی شده است، رئیس دیوان عالی کشور را با مشورت قضات دیوان برای مدت ۵ سال انتخاب می نماید و انتخاب مجدد وی برای ادوار متوالی بلامانع است و مهم ترین وظیفه

آن نظارت بر اجرای صحیح قوانین در محاکم و ایجاد وحدت رویه قضایی می‌باشد. و لازم به ذکر است بر اساس اصل ۱۶۱ قانون اساسی احکام صادر شده از سوی دادگاه‌های مختلف باید مستند به قانون باشد، به همین جهت چنانچه هر کدام از طرفین یک دعوا احساس کنند حکمی که از سوی دادگاه صادره شده است؛ دارای اشکالات قانونی است طبق ضوابط و شرایط پیش بینی شده در قانون می‌توانند نقض آن را از دیوان عالی کشور درخواست کنند.

دادسراها و دادگاه‌ها:

قوه قضاییه بخش اعظم وظایفی را که به عهده دارد، از طریق دادسراها و دادگاه‌ها انجام می‌دهد. با تدوین لایحه اصلاح قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب توسط قوه قضاییه و تصویب آن در مجلس در تاریخ ۸۱/۷/۲۸ زمینه برای احیای مجدد دادسراها بوجود آمد.

این قانون دارای ویژگی‌ها و مزایای فراوانی است که احیای دادسراها اصلی‌ترین مزیت و فایده آن است و به همین خاطر نیز از این قانون به قانون احیای دادسراها یاد می‌شود. توجه به صلاحیت ذاتی محاکم با تقسیم آن به دادگاه‌های عمومی و اختصاصی، ادغام دادسرای عمومی و انقلاب، تخصصی نمودن دادگاه‌ها با تقسیم آن به دادگاه‌هایی کیفری و حقوقی، احیای مرحله فرجامی در رسیدگی به جرایم مهم، احیای محاکم رسیدگی با تعدد قضاات و ارجاع رسیدگی به جرایم مطبوعاتی در دادگاهی با سیستم رسیدگی مستقل و با تعداد قضاات، از دیگر مزایای این قانون است که احیا و اجرای آنها موجب رعایت حقوق مردم می‌گردد. با احیای دادسراها موثرترین و اصلی‌ترین گام توسط مدیریت دستگاه قضایی برای تحقق توسعه قضایی برداشته شد.

دادگاه‌های عمومی متداولترین دادگاه‌ها محسوب می‌شوند که به اکثر دعاوی و اختلافات افراد جامعه رسیدگی می‌کنند. عموماً دعاوی و اختلافاتی که به دادگاه‌ها ارجاع می‌شوند؛ به دو دسته مختلف تقسیم می‌گردند که عبارتند از: دعاوی حقوقی و دعاوی کیفری. این دو دسته دعاوی هم به لحاظ ماهیت موضوع با یکدیگر اختلاف دارند و هم روال رسیدگی به هر کدام از آنها تا حدودی متفاوت با دسته دیگر دعاوی می‌باشد.

دادگاه‌ها به لحاظ صلاحیتی به دادگاه‌های زیر تقسیم می‌شوند:

- ۱- عمومی
- ۲- اختصاصی

۱- دادگاه‌های عمومی:

دادگاه‌های عمومی دادگاه‌هایی هستند که بر اساس قانون، در محل‌هایی که رئیس قوه قضاییه تشخیص می‌دهد، تشکیل می‌گردد. تعیین قلمرو محلی و تعداد شعب آن نیز بر عهده ریاست قوه قضاییه است و لازم به ذکر است که دادگاه‌های عمومی خود به دو دسته ۱- حقوقی ۲- کیفری که دادگاه کیفری هم خود به دو دسته ۱- کیفری یک ۲- کیفری دو و در معیت دادگاه‌های کیفری ۱ و ۲ دادرسی عمومی انجام وظیفه می‌نماید تقسیم می‌شوند که در ادامه تعریف خواهیم کرد:

۱- دادگاه عمومی حقوقی صلاحیت رسیدگی نخستین به تمامی دعاوی و امور حقوقی (غیر کیفری) را دارد اصطلاحاً صلاحیت دادگاه عمومی حقوقی عاماً بوده واصل برصلاحیت آن است، مگر در مواردی که قانون مرجع دیگری را تعیین کرده باشد.

دادگاه خانواده:

دادگاه خانواده مطابق قانون حمایت از خانواده سال ۱۳۹۱، به منظور رسیدگی به امور و دعاوی خانوادگی تشکیل شده است. دادگاه خانواده جزو مراجع اختصاصی حقوقی است. یعنی نصب و عزل قضات آن، کلاً در صلاحیت قوه قضاییه است. دادگاه خانواده با حضور رئیس یا دادرسی علی‌البدل و قاضی مشاور زن تشکیل می‌شود.

صلاحیت دادگاه خانواده در رسیدگی به مواردی مثل: (نکاح دائم، موقت و اذن در نکاح، ازدواج مجدد، جهیزیه، مهریه، نفقه زوجه و اجرت‌المثل ایام زوجیت، تمکین و نشوز، حضانت طفل، طلاق و رجوع، سرپرستی کودکان بی‌سرپرست، تغییر جنسیت و ...) می‌باشد.

شورای حل اختلاف:

شورای حل اختلاف به منظور حل اختلاف و ایجاد صلح و سازش بین اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی، تحت نظارت قوه قضاییه تشکیل گردید.

در موارد زیر قاضی شورا با مشورت اعضای شورا رسیدگی و مبادرت به صدور رای می‌نماید:

الف- دعاوی مالی راجع به اموال منقول تا ۲۰ میلیون تومان

ب- تمامی دعاوی مربوط به تخلیه عین مستاجر به جز دعاوی مربوط به سرقفلی و حق کسب و پیشه

پ- دعاوی تعدیل اجاره بها

- ت- صدور گواهی حصر وراثت و امور مربوط به ترکه
 ث- ادعای اعسار از پرداخت محکوم به در صورتی که شورا به اصل دعوا رسیدگی نموده باشد.
 ج- دعاوی خانواده راجع به جهیزیه، مهریه و نفقه که مشمول قانون حمایت از خانواده نباشد.
 چ- تامین دلیل
 ح- جرایم تعزیری که صرفاً مستوجب مجازات نقدی درجه هشت باشد.

۲- دادگاه کیفری برخلاف دادگاه حقوقی صلاحیت رسیدگی به جرم و تعیین مجازات مثل حبس و شلاق و قصاص و ... را می‌کند.

دادگاه کیفری یک:

طبق تبصره ۱ ماده ۲۹۶ قانون آیین دادرسی کیفری دادگاه، کیفری یک در گروه دادگاه‌های عمومی جزایی دسته بندی می‌شود. دادگاه کیفری یک در مرکز استان‌ها و به تشخیص رئیس قوه قضائیه در حوزه قضایی شهرستان‌ها تشکیل می‌شود. این دادگاه دارای رئیس و دو مستشار است که با حضور دو عضو نیز رسمیت می‌یابد. و لازم به ذکر است در جرائم موضوع صلاحیت دادگاه کیفری ۱ هر یک از طرفین می‌توانند حداکثر ۳ وکیل به دادگاه معرفی کنند.

بررسی جرائم در صلاحیت دادگاه کیفری یک:

به موجب ماده ۳۰۲ قانون آیین دادرسی کیفری رسیدگی به جرائم زیر در صلاحیت دادگاه کیفری یک قرار دارد:

- ۱- جرائم مستوجب مجازات سلب حیات: منظور جرائمی است که مجازات آن قصاص نفس، اعدام و رجم (سنگسار) است.
- ۲- جرائم مستوجب مجازات حبس ابد: منظور ارتکاب سرقت مستوجب حد برای بار سوم است.
- ۳- جرائم مستوجب مجازات قطع عضو: منظور ارتکاب سرقت مستوجب حد برای بار اول و دوم است.
- ۴- جنایات عمدی علیه تمامیت جسمانی با میزان نصف دیه کامل یا بیش از آن
- ۵- جرائم مستوجب مجازات تعزیری درجه ۱ تا ۳

دادگاه کیفری دو:

دادگاه کیفری دو نیز یک دادگاه عمومی کیفری است، که صلاحیت رسیدگی به کلیه ای جرایم را دارد، مگر طبق قانون جرم در صلاحیت دادگاه دیگری باشد. این دادگاه با حضور رئیس یا دادرسی علی البدل، در حوزه قضایی هر شهرستان تشکیل می‌شود. برابر ماده ۳۳۵ دادگاه‌های کیفری در موارد کیفرخواست دادستان، قرار جلب به دادرسی توسط دادگاه و ادعای شفاهی دادستان در دادگاه شروع به رسیدگی می‌کنند و مطابق ماده ۳۴۰ همان قانون جرایم تعزیری درجه هفت و هشت، مستقیم در دادگاه مطرح می‌شود. طبق تبصره ماده ۳۴۶، مقرر داشته هر یک از طرفین می‌توانند حداکثر دو وکیل به دادگاه معرفی کنند.

۲- دادگاه‌های اختصاصی:

دادگاه‌هایی هستند که به اعتبار ماهیت و نوع دعوا، یا به اعتبار افراد و طرفین دعوا تشکیل می‌شوند، نظیر دادگاه‌های نظامی، انقلاب، ویژه روحانیت و دادگاه انتظامی قضات و دادگاه انتظامی وکلا.

دادگاه نظامی:

رسیدگی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی؛ اعضای نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران (ارتش، سپاه ژاندارمری، شهربانی، پلیس قضایی، کمیته‌های انقلاب اسلامی و هر نیروی مسلح قانونی دیگر) در صلاحیت دادگاه‌های خاص نظامی است. منظور از جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی بزه‌هایی است که اعضای نیروهای مسلح در ارتباط با وظایف و مسئولیت‌های نظامی و انتظامی که طبق قانون و مقررات به عهده آنان است مرتکب گردند.

انواع دادگاه نظامی:

دادگاه‌های نظامی که به موجب قانون آیین دادرسی کیفری تشکیل می‌شوند، عبارتند از:

- دادگاه نظامی دو
- دادگاه نظامی یک
- دادگاه تجدیدنظر نظامی
- دادگاه نظامی دو زمان جنگ
- دادگاه نظامی یک زمان جنگ
- دادگاه تجدیدنظر نظامی زمان جنگ

اشخاصی که به جرایم آنان در دادسراها و دادگاه‌های نظامی رسیدگی می‌شود:

- ۱- کارکنان ستاد کل نیروهای مسلح
- ۲- کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران و سازمانهای وابسته
- ۳- کارکنان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
- ۴- کارکنان وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
- ۵- کارکنان وظیفه از شروع خدمت تا پایان آن
- ۶- محصلان مراکز آموزش نظامی و انتظامی و مراکز آموزش وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح در داخل و خارج کشور
- ۷- کسانی که بطور موقت در خدمت نیروهای مسلح هستند و طبق قوانین استخدامی نیروهای مسلح در مدت مزبور از اعضای نیروهای مسلح محسوب می‌شوند.

دادگاه انقلاب:

دادگاه انقلاب اسلامی یک دادگاه اختصاصی است، زیرا به موجب قانون، فقط صلاحیت رسیدگی به جرایم خاصی را دارد و در هیچ صورتی نمی‌تواند به جرایم دیگری خارج از چهارچوب تعیین شده در قانون رسیدگی نماید.

موارد صلاحیت دادگاه‌های انقلاب:

بنابر قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب، دادگاه انقلاب صلاحیت رسیدگی به ۶ مورد بخصوص را دارد که به شرح ذیل است:

- فساد فی الارض، محاربه، مجارم اقدام علیه امنیت داخلی و خارجی؛
- توهین به مقام معظم رهبری و بنیان گذار نظام جمهوری اسلامی ایران؛
- مقابله با نظام در اشکال توطئه علیه نظام، اقدام مسلحانه، ترور و تخریب مؤسسات؛
- جاسوسی علیه نظام جمهوری اسلامی و در جهت منافع اجانب؛
- جرایمی در زمینه مواد مخدر و قاچاق؛
- دعای مرتبط با اصل ۴۹ قانون اساسی.

دادسرای ویژه روحانیت:

دادسرای ویژه روحانیت در معیت دادگاه ویژه روحانیت از دادسراهای تخصصی است، که به جرایم روحانیون رسیدگی می‌کند. مطابق ماده ۱۶ آیین نامه دادگاه‌ها و دادسراهای ویژه

روحانیت، روحانی به کسی اطلاق می‌گردد که ملبس به لباس روحانیت باشد یا در حوزه مشغول تحصیل باشد یا اگر به کار دیگری مشغول است عرفاً روحانی محسوب گردد.

صلاحیت دادسرای ویژه روحانیت:

- کلیه جرایم روحانیون
- کلیه اعمال خلاف‌شان روحانیون
- کلیه اختلافات محلی محل به امنیت عمومی در صورتی که طرف اختلاف روحانی باشد
- کلیه اموری که از سوی مقام معظم رهبری برای رسیدگی ماموریت داده می‌شود.

دادگاه عالی انتظامی قضات:

دادگاه عالی انتظامی قضات، در تهران تشکیل می‌شود و شمار شعب آن به تشخیص رئیس قوه قضاییه واگذار شده است. اعضای این دادگاه از بین قضات دارای بالاترین پایه قضایی و حداقل بیست و پنج سال سابقه، توسط مقام مذکور انتخاب می‌شوند. دادگاه عالی انتظامی قضات به تخلفات و اشتباهات تمام قضاتی که دارای سمت قضایی هستند رسیدگی می‌نماید.

دادگاه انتظامی وکلا:

دادگاه انتظامی وکلا مرجع رسیدگی و صدور رای نسبت به تخلفات وکلا و کارگشایان می‌باشد. این مرجع از سه نفر وکیل پایه یک دادگستری که برای مدت دو سال، از طرف هیئت مدیره قضات وکلای دادگستری انتخاب می‌گردند، تشکیل می‌شود. این دادگاه به تخلفات و شکایات وکلای دادگستری می‌پردازد.

دیوان عدالت اداری:

نهادهای و دستگاههای دولتی و عمومی برای انجام وظایف خود غالباً مبادرت به صدور آیین‌نامه‌ها و یا نظاماتی می‌نمایند که در مواردی ممکن است، آیین‌نامه‌های صادره و یا تصمیماتی که از سوی نهادهای مذکور اتخاذ می‌گردد، با مقررات قانونی مطابق نباشد بر اساس اصل ۱۷۰ قانون اساسی "قضات دادگاه‌ها مکلفند از اجرای تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های دولتی که مخالف با قوانین و مقررات اسلامی یا خارج از حدود اختیارات قوه مجریه است خودداری کنند." و بر اساس همان اصل "هر کس می‌تواند ابطال این گونه مقررات را از دیوان عدالت اداری تقاضا کند.

به منظور رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مأمورین یا واحدها یا آیین‌نامه‌های و دولتی احقاق حقوق آنها، دیوان عدالت اداری زیر نظر رئیس قوه قضاییه تأسیس می‌گردد. حدود اختیارات و نحوه عمل این دیوان را قانون تعیین می‌کند. اصل ۱۷۳ قانون اساسی و بر اساس ماده ۱۱ قانون دیوان عدالت اداری مصوب سال ۱۳۶۰ موارد زیر در حیطه صلاحیت دیوان عدالت اداری است:

۱- رسیدگی به شکایات و تظلمات و اعتراضات اشخاص حقیقی یا حقوقی:
الف) تصمیمات و اقدامات واحدهای دولتی اعم از وزارتخانه‌ها و سازمانها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و شهرداریها و تشکیلات و نهادهای انقلابی و مؤسسات وابسته به آنها.
ب) تصمیمات و اقدامات مأمورین واحدهای مذکور در بند الف راجع به وظایف آنها.
پ) آیین‌نامه‌ها و سایر نظامات و مقررات دولتی و شهرداریها از حیث مخالفت مدلول آنها با قانون و احقاق حقوق اشخاص در مواردی که تصمیمات یا اقدامات یا مقررات مذکور به علت بر خلاف قانون بودن آن و یا عدم صلاحیت مرجع مربوط یا تجاوز یا سوء استفاده از اختیارات یا تخلف در اجرای قوانین و مقررات یا خودداری از انجام وظایفی که موجب تضییع حقوق اشخاص می‌شود.

۲- رسیدگی به اعتراضات و شکایات از آرا و تصمیمات قطعی دادگاه‌های اداری، هیأت‌های بازرسی و کمیسیونهایی مانند کمیسیونهای مالیاتی، شورای کارگاه، هیأت حل اختلاف کارگر و کارفرما، کمیسیون موضوع ماده ۱۰۰ قانون شهرداریها، کمیسیون موضوع ماده ۵۶ قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها و منابع طبیعی منحصراً از حیث نقض قوانین و مقررات یا مخالفت با آنها.

۳- رسیدگی به شکایات قضات و مشمولین قانون استخدام کشوری و سایر مستخدمین واحدها و مؤسسات مذکور در بند یک و مستخدمین مؤسساتی که شمول این قانون نسبت به آنها محتاج ذکر نام است اعم از لشکری و کشوری از حیث تضییع حقوق استخدامی.

سازمان بازرسی کل کشور:

گسترده‌ترین دستگاه اداری دولت و کارگزاران آن، همواره این خطر را به دنبال دارد که گاهی در بخشی از آن، مقررات قانونی نادیده گرفته شوند و تخلفاتی صورت گیرد و با توجه به این که نظارت بر حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاه اداری از جمله وظایف قوه قضاییه است. سازمان بازرسی کل کشور به عنوان یکی از سازمانهای اصلی قوه قضاییه این مهم را به انجام می‌رساند.

بر اساس قانون تشکیل سازمان بازرسی مصوب سال ۱۳۶۰ عمده‌ی وظایف این سازمان عبارتند از:

۱- بازرسی مستمر کلیه‌ی وزارتخانه‌ها و ادارات و نیروهای نظامی و انتظامی و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و شهرداریها و مؤسسات وابسته به آنها و دفاتر اسناد رسمی و مؤسسات عام المنفعه و نهادهای انقلابی و سازمانهایی که تمام یا قسمتی از سرمایه و سهام آن متعلق به دولت است یا دولت به نحوی از انحا بر آنها نظارت یا کمک می‌نماید.

۲- انجام بازرسیهای فوق العاده حسب الامر مقام معظم رهبری و یا به دستور رییس قوه‌ی قضاییه و یا درخواست رییس جمهور و یا کمیسیون اصول ۸۸ و ۹۰ قانون اساسی مجلس شورای اسلامی و یا بنا به تقاضای وزیر یا مسؤول دستگاههای اجرایی ذی‌ربط و یا هر موردی که به نظر رئیس سازمان ضروری تشخیص داده شود.

اصل ۱۷۴ قانون اساسی:

بر اساس حق نظارت قوه‌ی قضاییه نسبت به حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاههای اداری سازمانی به نام سازمان بازرسی کل کشور زیر نظر رییس قوه‌ی قضاییه تشکیل می‌گردد حدود اختیارات و وظایف این سازمان را قانون تعیین می‌کند.

اعلام موارد تخلف و نارساییها و سوء جریانات اداری و مالی در خصوص وزارتخانه و نهادهای انقلابی به (رییس جمهور) در خصوص مؤسسات و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت و وزیر وزارتخانه ذی ربط و در خصوص شهرداریها به (رییس قوه‌ی قضاییه) و در خصوص مؤسسات غیر دولتی کمک بگیر از دولت به وزارت امور اقتصادی و دارایی. البته باید توجه داشت که سازمان بازرسی کل کشور صرفاً پس از انجام تحقیق و بررسی، گزارش آن را به مقامات ذی ربط ارسال می‌نماید و خود مبادرت به تصمیم‌گیری نمی‌نماید.

سازمان قضایی نیروهای مسلح:

سازمان قضایی نیروهای مسلح بخشی از قوه قضائیه کشور و تنها مرجع قضایی اختصاصی، پیش‌بینی شده در قانون اساسی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران می‌باشد؛ که از دادرها و دادگاه‌های نظامی تشکیل شده است، که بر پایه ماده ۱ قانون دادرسی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران رسیدگی به جرائم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی اعضاء نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران "ارتش، سپاه، ژاندارمری، شهربانی، پلیس قضایی، کمیته‌های انقلاب

اسلامی و هر نیروی مسلح قانونی دیگر" بر طبق مواد این قانون در صلاحیت دادگاه‌های خاص نظامی است.

و براساس اصل ۱۷۲ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران «برای رسیدگی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و یا انتظامی اعضاء ارتش، ژاندارمری، شهربانی (نیروی انتظامی) و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، محاکم نظامی مطابق قانون تشکیل می‌گردد، ولی به جرایم عمومی آنان یا جرایمی که در مقام ضابط دادگستری مرتکب می‌شوند در محاکم عمومی رسیدگی می‌شود.

سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی:

سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور، سازمانی برای نظارت بر زندانها در ایران است که به طور مستقیم زیر نظر رئیس قوه قضائیه فعالیت می‌کند.

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور:

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، یکی از سازمانهای قوه قضائیه ایران است که وظیفه ثبت معاملات، شرکتها، املاک و داراییهای شخصی اتباع ایران را به عهده دارد. این سازمان با وظایف حقوقی و ساختار عملکرد مستقل، از نهادهای وابسته به قوه قضائیه جمهوری اسلامی ایران است. دفاتر ازدواج و طلاق و نیز دفاتر اسناد رسمی تحت نظارت این سازمان قرار دارند.

سازمان نظام پزشکی:

سازمان نظام پزشکی ایران، یک سازمان حقوقی است که موظف به اجرایی کردن قوانین مرتبط با امور پزشکی می‌باشد. این سازمان که قدیمی‌ترین سازمان غیردولتی بعد از کانون وکلا محسوب می‌شود، در ۱۷ دی‌ماه سال ۱۳۳۵ تأسیس گردید.

وظایف سازمان نظام پزشکی چیست:

برخی از وظایف سازمان نظام پزشکی عبارتند از:

- مشارکت در تهیه و تدوین دستورالعملها، طرحها و آئین‌نامه‌هایی مرتبط با امور پزشکی
- تبیین مقررات مرتبط با آگهیها و تبلیغات دارویی، آرایشی و بهداشتی و همچنین تبلیغات مربوط به خدمات پزشکی.
- استانداردسازی تابلوها و سر نسخه‌های پزشکان و پیراپزشکان و مؤسسات پزشکی

- اجرایی کردن برنامه های مربوط به بازآموزی (آموزش مداوم) و آموزشی پزشکان و مشاغل مرتبط
- صدور کارت عضویت برای اعضای سازمان نظام پزشکی
- رسیدگی به تخلفات تخصصی صورت گرفته در مشاغل پزشکی و اظهار نظر کارشناسی در مورد تخلفات این حوزه و ارسال آن به دادگاهها و دادرها
- مشارکت در استانداردسازی تعرفه عمومی خدمات پزشکی
- همکاری با دیگر مراجع جهت رسیدگی به تخلفات حوزه پزشکی
- فعالیت در جهت حفظشان جامعه پزشکی
- فعالیت در زمینه گسترش فعالیتهای تحقیقاتی، علمی و انتشارات پزشکی
- تدوین آیین نامه های مرتبط با ارزشیابی بیمارستان ها و دیگر مراکز درمانی-امدادی-بهداشتی
- فعالیت در زمینه اشتغال زایی برای فارغ التحصیلان رشته های پزشکی و پیراپزشکی